

Việt đ̣i đ̣i ng n̄m 30-4-1975

Ba m̄i năm trôi qua k̄ t̄ ngày x̄y ra th̄ m̄ ch̄ l̄n lao nh̄ t̄ cho c̄ m̄ t̄ dân t̄ c̄ mà t̄ ng nh̄ m̄ i ngày nào. Giây phút ch̄ y trên con đ̄ ng Brookhurst đ̄ v̄ nhà, th̄ y c̄ Việt Nam Cộng Hòa bay ph̄ p̄ phī i bên c̄ nh̄ c̄ M̄, lī c̄ nhìn vào kính chī u h̄ u thoáng th̄ y mái tóc đã b̄ c̄ tr̄ ng c̄ a mình, ch̄ t̄ nh̄ t̄ i nh̄ ng k̄ nī m c̄ a 30 năm tr̄ c̄. Bū n và đau, dù trong nh̄ ng năm tháng trôi qua trên đ̄ t̄ M̄ v̄ n c̄ c̄ phī i t̄ m̄ quên đ̄ nhìn v̄ phía tr̄ c̄, và đ̄ m̄ u sinh.

Cho đ̄ n nay, tôi v̄ n không rõ là mình may m̄ n hay b̄ t̄ h̄ nh̄ khi phī i ch̄ ng kī n giây phút t̄ t̄ h̄ i c̄ a ch̄ đ̄ t̄ i Đài Phát Thanh Saigon, n̄ i mà tôi và m̄ t̄ s̄ nhân viên còn l̄ i v̄ n làm vī c̄ theo l̄ nh̄ c̄ a T̄ ng Th̄ ng Đ̄ ng Văn Minh và chính ph̄ c̄ a ông cho đ̄ n gī phút chót.

Big Minh nh̄ n ch̄ c̄ và thành l̄ p̄ chính ph̄ trong hoàn c̄ nh̄ c̄ a m̄ t̄ đám c̄ i ch̄ y tang. Chính ph̄ c̄ a ông ch̄ t̄ n t̄ i h̄ n m̄ t̄ ngày r̄ i. Trí nh̄ c̄ a tôi qua 30 năm nay đã mòn m̄ i sau bao nhiêu tang th̄ ng, nên ch̄ còn ghi nh̄ n đ̄ c̄ m̄ t̄ vài nhân v̄ t̄ trong n̄ i các lúc y mà tôi có đ̄ p̄ tī p̄ xúc hay nói chuȳ n qua đ̄ i n thō i: T̄ ng Th̄ ng Đ̄ ng Văn Minh, Phó T̄ ng Th̄ ng Nguȳ n Văn Huȳ n, Th̄ T̄ ng Vũ Văn M̄ u, B̄ Tr̄ ng Thông Tin Lý Quý Chung, Th̄ Tr̄ ng Thông Tin Đ̄ ng Văn Ba, B̄ Tr̄ ng Ph̄ Th̄ T̄ ng Thái Lăng Nghiêm, B̄ Tr̄ ng T̄ Pháp Tr̄ n Thúc Linh, T̄ ng Giám Đ̄ c CSQG, lū t̄ s̄ Trī u Qū c M̄ nh và T̄ ng Tham M̄ u Tr̄ ng Quân Đ̄ i l̄ n l̄ t̄ thay đ̄ i t̄ T̄ ng Lâm Văn Phát, Vĩnh L̄ c và cū i cùng là Nguȳ n H̄ u H̄ nh. Ba t̄ ng tham m̄ u tr̄ ng thay đ̄ i nhau trong vòng m̄ t̄ ngày r̄ i!

T̄ m̄ ng 1 tháng T̄, theo l̄ nh̄ c̄ a v̄ H̄ Th̄ ng Tr̄ ng cū i cùng c̄ a H̄ Th̄ ng Truȳ n Thanh Qū c Gia là Thī u Tá Nguȳ n Văn Thắng (Không Quân), tôi đã ăn nḡ ngay ̄ trong Đài Phát Thanh Saigon đ̄ ng tr̄ c̄ và đ̄ i u đ̄ ng các biên t̄ p̄ viên làm công vī c̄ trong tình hình có bī n đ̄ ng nhanh chóng nh̄ v̄ y. Tôi có trách nhī m đ̄ i u khī n m̄ t̄ s̄ khá quan tr̄ ng trong ngành truȳ n thông lúc đó là s̄ Th̄ i S̄ ḡ m có b̄ n phòng: Phòng Phóng Viên, Phòng Bình Lū n, Phòng Tin T̄ c (biên t̄ p̄), phòng teletype, th̄ vī n và Ban Thăm Dò-Tr̄ L̄ i Th̄ Thánh Gī. (tr̄ c̄ 30/4/1975, chúng tôi mua tin th̄ gī i c̄ a các hang thông t̄ n AP, UPI, Reuters và AFP. H̄ ráp đ̄ t̄ cho chúng tôi nh̄ ng máy vī n n̄ t̄ t̄ c teletype và ḡ i tin cho chúng tôi 24/24. Ngoài ra chúng tôi còn có ngū n tin t̄ Phòng Kī m Thánh c̄ a Đài, tin mua c̄ a Việt T̄ n Xã và tin c̄ a phóng viên trung ̄ ng và các thông tin viên ̄ các t̄ nh̄ ḡ i v̄. S̄ Th̄ i S̄ còn đ̄ c̄ trao cho trách nhī m v̄ ch̄ chính sách tin t̄ c̄ và kī m thính nh̄ ng ch̄ ng trình th̄ i s̄ và văn ngh̄ c̄ a t̄ 8 đ̄ n 10 đài phát thanh vùng và đ̄ a ph̄ ng). Có th̄ nói đây là c̄ quan đ̄ u n̄o trong ngành truȳ n thông VNCH vì truȳ n đi nh̄ ng tin t̄ c̄ cùng các ch̄ ng trình phóng s̄, ký s̄

đồng c truy n đi trong m t th i gian nhanh nh t. K t ngày 15-4-1975, nhân viên các S , Ban ngành khác trong Đài đi làm vi c đã b t đ u th a th t do m t s đang tìm đ ng đ có m t ch ng i trên các chuy n bay c a c quan DAO. V T ng Giám Đ c c a tôi th nh tho ng m i ghé qua. Nhìn t i nhìn lui trong đài v n ch còn các biên t p viên, phóng viên, x ng ngôn viên, producers và nh ng nhân viên đ u khi n máy phát thanh là đi làm đ u. H bình th n m t cách đáng ng c nhiên, tuy đôi lúc h cũng có bàn tán v chuy n m t còn c a Mi n Nam Vi t Nam.

Big Minh nh n ch c v vào tr a ngày 28-4 v i Phó T ng Th ng là Th ng Ngh Sĩ Nguy n Văn Huy n, giáo s Vũ Văn M u, c u Khoa Tr ng Lu t Khoa gi ch c v Th T ng. Kho ng 2 gi tr a ngày 28-4, Lý Quý Chung (m i qua đ i t i Vi t Nam) đ n tho i yêu c u H Th ng Tr ng H Th ng Truy n Thanh sang h p t i văn phòng T ng C c Tr ng Truy n Thanh và Truy n Hình. Tôi đ n tho i v nhà Thi u Tá Thăng, không có ai b c đ n tho i. Bu c lòng tôi ph i đ i đ n ông sang h p. Bu i h p kéo dài kho ng 15 phút. Ch th duy nh t c a ông v n t t có b y nhiều l i: “Tình hình nghi m tr ng, có nhi u ph n trăm chúng ta ph i đ u hàng, nh ng nhi m v c a truy n thanh và truy n hình là ph i túc tr c đ nh n ch th . Còn n c còn tát”. Sau đó ông Chung ra l nh ph i b t t c nh c quân hành, nh ng b n nh c mà Vi t Chung vi t cho các đoàn cán b Xây D ng Nông Thôn chúng tôi hay dùng làm nh c n n, nh ng b n nh c c a C c Chính Hu n và thay vào đó b ng nh ng nh c ph m nói v tình quê h ng.

Có th nói tình th tuy t v ng đ c ph n nh qua hi n tình c a “Ti ng Nói n c Vi t Nam C ng Hòa, phát thanh t th đô Saigon” vào lúc đó. Chúng tôi còn khá đ biên t p viên, phóng viên, ki m thính viên và k thu t viên teletype c n thi t đ làm vi c, nh ng các b ph n y m tr không còn. Tôi cũng còn l i m t vài nhân viên k thu t viên l u đ ng trên đài trung ng. B ph n quan tr ng nh t v k thu t và đài đ phòng t i Trung tâm phát tuy n Quán Tre Quang Trung. Nh ng các phóng viên t i hai m t tr n Long Khánh và Long An thì không còn ph ng t i n g i b n t ng trình nào n a k t 5 gi chi u ngày 28/4.

Tr c đó, T ng Th ng D ng Văn Minh đích thân g i đ n tho i vào Đài Phát Thanh. V n gi ng hi n lành và dùng ch “qua” làm ngôi th nh t, ông cho bi t đã c t ng LVP làm T ng Tham M u Tr ng Quân Đ i và yêu c u tôi ghi m t đ n văn ng n đ loan báo tr c khi văn th chính th c đ n đài đ c g i t i Đài vào sáng hôm sau. Ghi xong, Big Minh h i tên và tu i. “Em còn tr , sao không tìm cách đi đi?”. Tôi tr l i v n t t: “Th a T ng Th ng ch ng còn đ ng, tôi l i quen bi t ít”. Ông l i h i ti p: “Qua th y tình hình không hy v ng gì. C Huy n đang Tân S n Nh t đ th ng l ng v i h (C ng S n), m t tr n Long Khánh tan r i, h đ a xe tăng và h a ti n vào sát Saigon. Em li u gi đ c ti ng nói qu c gia trong bao lâu n a”. Tôi đáp: “Ch ng nào tôi còn đ c b o v , ch ng đó làn sóng phát thanh v n còn duy trì đ c ti ng nói qu c gia, th a T ng Th ng”.

Kho ng 5 gi 30, l c l ng c nh sát đã chi n b o v c ng ra vào phía góc Nguy n B nh Khiêm và Phan Đình Phùng báo cho tôi bi t có s xu t hi n m y xe phóng thanh. H dùng loa phóng thanh nói chõ vào Đài và t x ng là l c l ng th ba yêu c u chúng tôi “v v i nhân dân” và đ cho h ti p thu đài làm ph ng ti n dàn x p m t gi i pháp v i “cách m ng”. Viên đ i đ i tr ng CSDC gi an ninh cho Đài và b o v chúng tôi lúc đó còn r t tr , c p b c đ i úy, ng i Hu (Năm tháng dài đ ng đ c đã làm tôi quên m t tên anh) r t c ng r n. Anh đ ngh v i tôi là cho vài đ a què đ chúng t n. Sau khi h i ý, chúng tôi đ ng ý là dùng bi n pháp m nh.. Viên sĩ quan c nh sát tr hành đ ng ngay: đ u tiên anh b c loa c nh cáo, sau đó là l u đ n cay và nh ng tràng đ i liên 30 b n r p nh ng ng n cây trên đ u đám bi u tình. H ch y tán lo n, b l i m y chi c xe. Viên đ i đ i tr ng CSDC v i loa phóng thanh c m tay nh c l i nhi u l n: l n t i mà làm nh v y s có ng i ch t. Đ c báo đ ng đ i đ i nh y dù án ng t i sân Hoa L chu n b đ i phó v i tình hình t ng t . Nh ng r i su t đêm đó cho t i sáng 30/4, đám ng i bi u tình đó “t n” th t. Tôi nghĩ h cũng ch ng mu n ch t gi th 25.

Bu i chi u 28 là bu i chi u có khá nhi u bi n chuy n. Kho ng 6 gi 30 chi u, Th T ng Vũ Văn M u yêu c u chúng tôi có m t t i Đài Truy n Hình THVN9 ngã t H ng Th p T -C ng Đ đ thu hình và thu thanh l i yêu c u c a ông đòi chính ph Hoa K rút h t l c l ng b o v s quán M , các nhân viên và chuyên viên Hoa K ra kh i Vi t Nam trong vòng 24 gi đ ng h . Đó là l n cu i cùng tôi g p Th T ng Vũ Văn M u. T phòng thu hình ra, ông M u không nói năng gì thêm ngo i tr tr l i m t câu h i c a tôi v hi n tình. Ông nói th ng: “Tình hình tuy t v ng. H (nh ng nhà lãnh đ o tr c) đã làm nát b y đ t n c tr c khi quá mu n đ phía bên kia th ng l ng v i chúng ta. Vi c yêu c u M rút h t nh ng ng i M cu i cùng ra kh i Vi t Nam ch đ thành ph này không thành bi n máu vô ích mà thôi”.

Tôi không nh h t nh ng đ m gi i thích c a Th T ng M u nh ng nh ng đ m chính trong l i l c a ông thì không th nào quên đ c. Vì Đài Truy n Hình và Đài Phát Thanh ch cách nhau sân v n đ ng Hoa L nên chúng tôi l i b v Đài. G p Vũ Thành An vào tng c ng, tôi giao cu n băng ghi âm cho anh yêu c u hoàn ch nh v i nh c hi u và cho phát thanh c 15 phút m t l n.. Sau khi t m r a xong, tôi ghé qua phòng tin t c. Đ tám biên t p viên và ch bút cho ca chi u. Ông H.C đ a tôi m t b n tin c a AP nói đ n vi c di chuy n c a hàng không m u h m ch tr c thẳng Midway ra kh i V nh Thái Lan h ng v Vi t Nam, tình hình đ m máu t i Cambodia sau khi Khmer Đ chi m đ c Phnom Penh, cái ch t c a Sirik Matak, nh ng v hành quy t và đ u i dân Phnom Pênh ra kh i thành ph . Ông HC là m t ch bút r t gi i và nh y bén v i tình hình. Lúc tôi còn h c l p hu n luy n phóng viên vô tuy n truy n thanh, ông chính là m t ng i th y t n t y ch đ n cho chúng tôi cách vi t m t b n tin, cách chuy n m t b n tin t ti ng Anh qua Vi t ng , cách ph ng v n và làm sao khi đ m t cu c h p báo xong ch 10 phút sau có m t b n tin ng n. Ông cũng đã t ng đ n chúng tôi tham d cu c h p báo c a t ng Nguy n Khánh và làm m t m u đ chúng tôi th y: v a nghe v a kh i s vi t b n tin ngay trong phòng h p báo. Ông nói: “Mu n đ c nh v y c n có ki n th c th i s và n m b t đ c đ m chính trong nh ng l i tuyên b tràng giang đ i h i c a ng i ch trì h p báo”.

Khi tôi vừa xem xong bản tin AP, ông HC nói: “Chúc mừng tôi và bạn tôi. Nhưng thôi kệ nó. Hút thuốc đi uống trà không. Tao có trà nóng ngon lắm. Hồi chiểu trước khi đi làm, vừa mua cho một ít bánh bía nhân hạt sen mới sang chợ”. Đợi vài ông, trà và bánh đậu xanh hay bánh bía của người Triểu châu là lo ngại sang vì ông rất nghèo, lúc nào tôi cũng thấy ông túng túi của. Chúc quý vị không thấy hiểu được là một số biên tập viên vào câu đàn anh chúng tôi tại Phòng Biên Tập Đài Phát Thanh không hút thuốc lá mà hút thuốc lào, buổi đi uống bát và thuốc Cái Sơn. Nhưng đi uống thuốc lào đầu tiên trong đời tôi không phải buổi đầu tiên tôi uống thuốc lá sau này mà buổi đầu tiên vì có gặp gặp của ông HC khá lâu trước 30-4-1975.

Xuống dưới CLB để ăn một tô mì gói và uống một ly cà phê, tôi gặp tài xế Đợi ông. Ông nói ngay: “Tôi nay không phải phiên trước của tôi, nhưng tôi vào đây ngủ như ban đêm ông còn dùng công xa”. Tôi hỏi Đợi ông: “Ông Thăng đâu, ông mang xe vào đây làm công việc gì cho ông đi?”. Đợi ông cười: “Có lẽ số phận không còn dùng xe đâu. Hồi hôm ông lái chiếc Fiat của riêng ông đi và nói tôi mang xe vào đây cho ông. Tôi là người chèo xe buýt mới ngủ như ngủ ở vỉa hè trong trường học khắp nơi”. Tôi nghĩ buổi sáng hôm nay có chuyện thôi chèo còn làm gì được nữa. Trong câu lạc bộ đêm lính như y dù và cảnh sát dã chiến. Hồi bình thường hút thuốc và đầu óc, không hề chú ý gì tới chiếc giây thông lưng đang xiết dần vào cổ họng và chúng tôi. Trên trường học chiếc radio, phát ra một giọng ca rất ngọt ngào của Trần Văn Trạch:

“Chiều mua biên giới Anh đi về đâu

Sao còn đứng mãi nơi giảng đường”

Tôi không hiểu sao, lúc đó ca khúc này làm cho tôi chùng xuống và nghĩ bài hát hồi xưa hoàn toàn của chúng tôi đời trước. Hai tài xế đứng chờ tôi là chủ nhân câu lạc bộ thấy tôi vừa nói: “Không còn bàn, tôi buổi sáng lên văn phòng cho ông. Bà xã mới mua một con chó gà. Sao giờ này ông còn ở đây?”. Tôi nói với ông là tôi đứng quầy ăn cũng được. Ông Hai hỏi: “Lieu còn hay một?”. Tôi nhiên tôi sợ một lúc nào xác định hay phải định mà chính bản thân tôi cũng không biết rõ. Nhưng còn hay một lúc này có lẽ vẫn để gì nữa đâu. Chuyện quan trọng trước mắt là tất cả chúng tôi lính cũng như dân còn ở đây giữa khi đi di chuyển, hết hàng tìm phải tìm ra đi như một đàn ong về tổ. Chúng tôi còn được lãnh đạo. Tôi gặp như tên đội trưởng như tôi trước thu thập một vài trước thăng vận trên công vào một khu Đợi Bò (Tuy Hòa) năm 1967. Năm đó, vì có một quân vận còn phải dùng loại trước thăng H-34. Trong đợt quân đầu tiên, các phóng viên Việt Nam duy nhất có tôi và Bình (năm 1972 chết tại một trận An Lạc). Trước khi các trước thăng quân đầu tiên mức tiêu, các khu 12 ly 8 của đội đã bắt các phi tuấn AD-6 làm cảm hứng, nhưng để vận còn bản ra buổi sáng cá nhân. Chiếc trước thăng vừa hạ thấp cao độ và là trên ngọn cây thì anh chàng xạ thủ của khu Đợi Liên 30 trên của phi công ném xuống, máu tuôn xối xối, đứng chờ thì thấy khói luồn vào than tổ. Tôi gặp như không còn biết gì nữa, trong vài

giây tôi nhò bở tê liệt hoàn toàn và ngay sau giây phút nhò n thò c rò ng mình cò m chò c cái chò t vì trò c thẳng bở trúng đò n, tôi bở ng tỉnh trò lỏ i cùng vò i Bình giúp kéo ngò ò i xò thò đò i liên 30 vào trong thân tò u. Nhò ng chò mò t phút sau, chiò c H-34 đáp đò c xuò ng an toàn, tuy bở shock gò y bánh đáp, chúng tôi chò bở thò ò ng nhò và đò c nhò ng ngò ò i lính xuò ng trò c lỏ i ra khò i thân tò u. Nhò ng sò tê đò i toàn thân trò c cò n nguy khò n đó thò nh thoò ng trò lỏ i trong suò t đêm 28, ngày 29/4 và sáng 30-4.

Suò t đêm 28/4, tôi chò di chuyò n giò a phòng tin tò c và văn phòng tôi đò nhò n nhò ng bở n tin mò i nhò t cò a các hãng thông tò n ngoò i quò c, và đò ò ng nhò tôi chò thiò p đò nò a giò . Lý Quý Chung chò c cũng không ngò đò c nên ông ta liên tiò p gò i cho tôi. Ông còn than phiò n là không tiò p xúc đò c cho Hò Thò ng Trò ò ng cò a tôi lúc đó là Thiò u Tá Nguyò n Văn Thăng, ngò ò i thay thò Thiò u Tá Phò m Bá Cát tò chò c và xin trò lỏ i quân đò i tò Tháng Giêng 1975. LTT, Trò ò ng Khò i Thò i Sò và Chò ò ng Trình là mò t phóng viên đò ng khóa vò i tôi còn rò t trò cũng đã tìm đò ò ng thoát thân.. Sáng ngày 28/4, tài xò Hai ra khò i đài đò mua thò c phò m cho CLB đã nhò n ra chiò c Toyota cò a chính phò cò p cho anh vò t ò trò c tiò m phò Trò n Cao Vân. ò cò p chánh sò vò , duy nhò t chò còn có tôi, vài trò ò ng phòng và mò t sò nhân viên. Ngày 27-4, tôi đã cho phép các nhân viên hành chánh trò vò nhà lo gia đình ngoò i trò ông phát ngân viên, vì ông giò chìa khóa Qũ Xả Hò i cò a Đài. Lúc đó, không ai còn trông chò gò vào lỏ ò ng Tháng Tò . Chúng tôi cò n dùng tiò n quỹ xã hò i đò chi phí cho nhò ng viò c khò n cò p.

Các phóng viên thò ò ng xuyên có mò t trong Đài lúc bở y giò là Lê Phú Bò n, Yò n Tuyò t, Trò n Nhò t Cò , Phò m Mò nh Đò c và Phò Tá Trò ò ng Khò i Thò i Sò Chò ò ng Trình Vũ Thành An. Các biên tò p viên tin tò c mò i ca vò n đò y đò . Kò thuò t viên, xò ò ng ngôn viên, kiò m thính viên và nhân viên phòng viò n ò n tò vò n cò t ngò ò i đò đò cho bở não cò a ngành thông tin tuyên truyò n VNCH lúc đó không bở tê liệt. Hai ngày cuò i cùng cò a chò đò , tò t cò nhò ng chính sách tin tò c và tuyên vò n cò a VNCH gò n hò u nhò tan hoang. Chúng tôi không biò t bám víu vào đâu “đò đò c chò huy”. Chò a bao giò trong cuò c đò i làm viò c, chúng tôi cò n sò chò huy đò n thò . Nhò ng rò i cuò i cùng chúng tôi đành chò huy lỏ n nhau mà thôi. Tôi áp đò ng phò ò ng án khò n cò p: loò i bở tò t cò nhò ng tin nào có thò gây hoang mang trong dân chúng khiò n hò đò vào sò quán Mò trên đò ò ng Thò ng Nhò t và sân golf gò n tò ng y viò n Cò ng Hòa vì nhò ng vò đò p lên nhau và nhò ng vò ngò ò i đi tò n cò gò ng trò lên tò ò ng sò quán đò tìm cách lỏ t vào trong bở TQLC Hoa Kò đánh trò ng thò ò ng đã xò y ra. Trong nhò ng ngày cuò i cùng, phò i nói rò ng các hãng thông tò n AP, UPI. Reuters làm viò c rò t hò u hò u. Nhò ng bở n tin chính hò phát đò giúp chúng tôi nhò n ra ngay chiò u hò ò ng cò a tình thò : kò hò ch dùng các trung đoàn TQLC bò o vò hành lang Saigon Vũng Tò u đò đi tò n nhò ng nhân viên cao cò p cò a chính phò Việt Nam Cò ng Hòa mà tính mò nh sò nguy hiò m nò u lỏ t vào tay Cò ng Sò n không thò nào thò c hò n đò c sau khi có lỏ i tuyên bở cò a Thò Tò ò ng Vũ Văn Mò u đòi Hoa Thò nh Đò n rút toàn bở nhân viên Mò ra khò i Việt Nam.

Mò t ngày sau khi Tò ng Thò ng Nguyò n Văn Thiò u tò chò c, chúng tôi đã đò c ghi tên vào mò t danh sách di tò n nhò ng lỏ i đò c nói trò đi rò ng “danh sách đò đò c tò u Singapore cò a chính

phụ Lý Quang Diêu chuyển sang căn cứ Subic ở Phi Luật Tân”. Khoảng chín giờ tối 28, Chủ bút H.C đưa tôi đến phân tích của hãng thông tấn AP và nói: “Bạn Mỹ có thể sẽ phải áp dụng kế hoạch di tản khẩn cấp nhân viên Mỹ bằng trực thăng vào ngày mai ra tàu Midway lúc đó đưa cách Vũng Tàu có 40 hải lý và hai hàng không mẫu hạm và các khu trực hạm của Đệ Thất Hạm Đội cũng đang tiến sát Vũng Tàu”. Ông còn cho tôi xem một bản tin khác nói đến việc mất tuyến Long Khánh và Bộ Chỉ Huy của Trung tá Lê Minh Đạo rút về tỉnh Biên Hòa. Bản tin cũng còn nói Sĩ Đoàn 18 là số đoàn duy nhất của VNCH còn chấp hành khá mạnh mẽ trên đường rút. Văn phòng trung tá của hãng thông tấn AP lúc đó là George Esper cũng gọi trên máy một bản tin rất dài về việc rút lui có trật tự của Liên Đoàn 81 Biệt Kích và các Sinh Viên Sĩ Quan các khóa cuối cùng của trường Võ Bị Quốc Gia Đà Lạt. Ông hỏi tôi: “Loan chi?”. Tôi nói: “Có gì mà loan chi? Bạn Mỹ sẽ phải rút lui khéo, tránh gây xúc động cho gia đình nhân viên nào chấp hành bị mất số phận con cháu ra sao”. Về chủ bút đây kinh nghiệm này của tôi và nói: “Đúng là cuộc khốn nạn, đó là nghề của tao”.

Sau đó tôi nhận lời chỉ điểm này để cho thấy rằng cho tôi giờ phút họp hai của chủ bút Đài Phát Thanh Saigon vẫn là tiến nói Việt Nam Cộng Hòa, tuy có ngờ vực về chủ ý nhưng không phải là thất vọng. Nhưng ngờ vực để giao phó làm công việc chuyên môn của mình vẫn làm việc với một thái độ bình tĩnh và sáng suốt, chứ không phải là đã tan hoang như Văn Tiến Dũng viết trong cuốn “Đệ Thất Trung Mùa Xuân”, một cuốn sách viết hết sức cụ thể và đáng đáng nghiên cứu chi tiết.

Khoảng 4 giờ sáng ngày 29/4 về nhà tôi họp một chút. Những người tham dự ký trực với tôi, anh Bào báo cho biết có điểm thông tin của Trung tá Trung tá Văn Minh trong văn phòng Hội Trưởng Trung tá, tôi chuyển vào. Bên dưới đây bên kia tiến Big Minh:

-Qua là Minh đây. Trong Đài ai là người cao cấp nhất vào lúc này?

-Thưa Trung tá Trung tá, không có ai ngoài tôi, một số phóng viên, biên tập viên và nhân viên kỹ thuật.

-Qua hỏi đây là hỏi thôi, giờ này bạn đi hết rồi. Có tin tức gì mới liên quan đến Tòa Đệ Sĩ Hoa Kỳ không trên những bản tin viễn vọng?

Tôi đáp không, ngoài tôi một bản tin rất ngắn của hãng thông tấn UPI cho biết mối liên lạc giữa Tòa Đệ Sĩ Mỹ và chính phủ Vũ Văn Mẫu vẫn chưa đứt. Hãng thông tấn AFP thì nói đến vai trò

trung gian cuối cùng của Địch Sĩ Pháp Merillon và cuối cùng Vanuxem để tránh cho Saigon mất cuối cùng máu. Cộng quân đã kéo hàng tá SAM vào tấn công Tân Uyên và sang sang cuối cùng công.

Tôi nhớ một vài câu hỏi liên quan đến khả năng tiếp thu của những người lãnh đạo ở vùng Đông Bắc Sông Cửu Long. Ông Thủ tướng Minh cho nói: “Khả năng thì có đầy, nhưng giờ được trong bao lâu và sẽ chết bao nhiêu người?”. Sau đó ông nhớ tôi chuyển lời cảm ơn đến tất cả anh em trong Đai đã cố gắng làm việc với ông trong giờ phút nghiêm trọng này.

Sáng 29/4, tôi vào phòng Hội Trưởng Trưởng để tìm sau khi phòng vệ sinh cho nhân viên dưới lầu không có người đi vệ sinh và quét dọn đã bị nghẽn. Nhờ có anh làm giúp tôi thoát nạn. Bị cạo râu, hút máu đi vệ sinh. Cây hoa sẽ phải ngừng ngăn tiếp giáp với đài cũ bị sụp đổ. Tôi nhớ những bông hoa chói cùng với những cơn mưa hè bắt đầu. Đi đi về về tôi là phòng phát thanh. Khi mới phát thanh Hoài An cũng thò đầu ra cửa sổ toét: “Ê sao không về thăm nhà, tôi thấy ông ở đây hoài”. “Còn ông, sao không về?”. Tôi hỏi lại ông. Hoài An là một nhà sĩ, nhưng ông lại làm việc phát thanh của phòng soạn xuất và là một trong những thành viên của trại huấn luyện truy cập thanh quốc gia. Hoài An hỏi:

-Ê, ngoài cái tôi biết rồi, còn tin gì của bạn biết mà tôi để bạn biết không. Nghe nói bạn nó pháo kích vào Tân Sơn Nhất để làm, mà không, coi chừng đây cũng lãnh qu. Ê này, sang đây tôi nói cho của cái này hay lắm.

Tôi xuống lầu để sang phòng phát thanh dù thấy bạn biết cái hay lắm của Hoài An chỉ là chuyện bói toán, thôi. Hoài An rất thích thôi. Tôi “râu” tiếp xúc ngôn viên Anh Tuấn xách túi “hỏi” để nghe qua áo ngực trên đêm gặp tôi ở giữa cửa thang lên phòng phát thanh. Ông nói: “Tôi về xem nhà có gì không, rồi quay lại với của”. Tôi bắt tay ông rất chặt. Anh Tuấn là một kỹ sư chuyên đóng những vai “đặc”. Nếu ông thấy vai một tên đầu gối thì có thể khi nhìn khán giả ở dưới ném cà chua vào ông. Tuy nhiên, cuối cùng ngoài sân khấu là một cuối cùng nghiêm túc và một ngôn viên đóng góp khá nhiều vào việc huấn luyện những ngôn viên tiếp sau, tuy rằng đôi khi cách nói năng của ông rất khinh bỉ. Trên phòng phát thanh, có một đội: chị Ngọc Sương, một ngôn viên đàn chèo trước khi tôi đi vào khóa phóng viên và đang trong thời gian huấn luyện năm 1964, các chị Minh Thuận, Song Hồng (cũng là một diễn viên kịch truy cập thanh), nam ngôn viên Hoàng Phúc (một kỹ sư và diễn viên kịch truy cập thanh) và Đỗ Lan. Họ đưa giờ nghỉ trưa và chuyển ca vào 8 giờ sáng. Là những ngôn viên, họ thấy bạn biết tình hình nghiêm trọng như thế nào qua những tin mà họ phải đọc, nhưng dường như không ai tìm cách lo toan một chút gì trên những chuyến bay C-141 cất cánh từ Tân Sơn Nhất. Tôi sao vậy? Cho đến mãi sau này tôi vẫn chưa có dịp hỏi họ xem đi về đã khi nào bình thường như những người đi thay chính trị và quân sự mà không

những thứ, hay họ coi bên chính trị nào thì cũng ngừng ngừng cuộc đi o chánh mà mình đã trải qua. Trong thời gian huấn luyện và làm phóng viên tiếp số năm 1964, tôi cũng đã ngừng ngừng kiến thức cuộc đi o chánh do ngừng ngừng Lâm Văn Phát và ngừng ngừng Văn Đốc cùng một số ngừng ngừng lãnh khác. Một số sĩ quan đánh chiếm đài phát thanh Quốc gia hùng hống, súng ống cầm tay lên để nghe rằng rúc, la hét lừa dối các nhân viên nhốt vào phòng tin tức. Nhiều nhân viên bắt tại oan uổng, đến khi lính ngừng ngừng Nhảy Dù đến giải tội, ngừng ngừng sĩ quan binh lính thuộc phe đi o chánh bắt công tay đưa lên xe buýt bùng nổ nổ nhốt ngừng ngừng mồm vài giờ trước bắt họ đánh đập, một ông nào cũng cúi gằm. May cho tôi và ngừng ngừng của chúng tôi, ngừng ngừng chán chán ngừng ngừng này không còn để đi o p lữ sau cuộc đi o chánh ngừng ngừng đó nữa. Vào ngừng ngừng giờ phút cuối cùng của VNCH, tôi ngừng ngừng ngừng ngừng: không biết có phải ngừng ngừng chính bên ngừng ngừng có phải đã góp gió thành bão bên ngừng ngừng Tháng Tám này không?

Trong suốt buổi sáng 29/4, kho đồ đạc của USAID tại Newport bắt đầu dân hôi của tràn vào phá vỡ. Họ chở hàng xe vận tải, thớt thép, sắt bắt, các loại thức phẩm khô và thực phẩm, máy truyền hình, radio, máy cassette đem bán đi theo ngừng ngừng Đình Tiên Hoàng, Nguyễn Bình Khiêm. Khoảng 10 giờ, tôi nhận được lệnh của Bộ Trưởng ngừng ngừng Thông Tin Lý Quý Chung là sắp xếp để giải nhân sự trong đài, chờ giải lữ mồm rớt ít nhân viên thớt ngừng ngừng thi thoảng. Khoảng 11 giờ, một phóng viên chốt của Đài phải rút chạy theo số đoàn 18 về đến Đài. Anh cho biết rằng Bộ Chỉ Huy của Sĩ Đoàn này đã về đến nhà máy xi măng Hà Tiên và đang ngừng ngừng các tuyến phòng thủ mồm (Họ tiếp ngừng ngừng là quân đội của Đài Ban Mê Thuột. Sau khi Ban Mê Thuột mất, ngừng ngừng anh đã bắt Việt Cộng bắt làm tù binh, ngừng ngừng thớt ra anh trốn đến theo dân di tản. Tháng Ba, Họ đã về trình diện và tôi tạm sắp xếp cho anh công việc của một phóng viên. Trung tuần tháng Tám, Họ xin vào mồm trốn Long Khánh của Sĩ Đoàn 18 cùng với một số phóng viên khác).

Khoảng 2 giờ trước 29/4, văn phòng Thủ Tướng ngừng ngừng Vũ Văn Mẫu đến nhờ cho biết Hoa Kỳ đã bắt đầu chi tiền để di tản ngừng ngừng TQLC và nhân viên cuối cùng của Miền ra khỏi Việt Nam và yêu cầu tôi phải kiểm tra trên các bên tin tức ngừng ngừng. Về buổi đi nhờ nhờ, quay ra ngoài hành lang để xem phòng vận chuyển thì trên không phận Saigon bên chiếc Phantom F-4, loại chiếc đầu tiên tấn công của Họ Quân Hoa Kỳ đã gầm thét và bay khá thấp với tốc độ nhanh. Một vài chiếc còn vọt bắt ngừng ngừng âm thanh gây ra ngừng ngừng tiếng nổ lớn làm rung chuyển của kính trong các phòng của Đài. Rồi các trực thăng CH-53, Chinook, UH-1B xuất hiện ngừng ngừng ngừng ngừng con chuồn chuồn khổng lồ. Đầu tiên họ hạ thấp cao độ về phía của xa lộ và đài phát thanh Saigon để đầu xuống sân trực thăng trên nóc Sĩ Quán Hoa Kỳ. Nhưng không hiểu sao đó, họ đi ngừng ngừng hạ thấp cao độ về phía Dinh Đốc Lữ đi vào Sĩ Quán và tiếp ngừng ngừng nâng cao độ ngay ngừng ngừng trên mái nhà của Đài Phát Thanh Saigon.

Tôi đi nhờ nhờ nhờ nhờ cho ông Chung để báo là các bên tin của bên hãng thông tin mà Đài mua đã xác nhận cuộc di tản bắt đầu. Ông ra lệnh cho tôi là bắt ngừng ngừng ngừng ngừng hi vọng nào “có tính chất súng ống” đi, ngừng ngừng ngừng ngừng ngừng ngừng Vũ Văn Mẫu, phát ngừng ngừng “hòa bình” và làm ngừng ngừng tin liên quan đến việc di tản. Bộ Trưởng ngừng ngừng Thông Tin Lý Quý Chung còn yêu cầu Đài Phát Thanh

Saigon viết một bản phân tích “hàm ý cho thấy Mĩ đã bỏ rơi VNCH, khuyến cáo dân chúng không nên hoảng loạn, chính phủ sẽ dàn xếp để Saigon tránh khỏi bị mất máu”. Đây là một bản phân tích khó khăn nhất trong lịch sử của Đài Phát Thanh Quốc Gia đưa trên loa hi vọng của Phó Tổng Trưởng Nguyễn Văn Huyền, người đã đưa đi đến cho Tổng Trưởng Đào Tấn Văn Minh chấp nhận gởi vào căn cứ David để thông tin cho các đơn vị trong Ban Liên Hợp Quốc Quân Sự 2 bên lúc đó là Hoàng Anh Tuấn (tên thật của người viết bài này trong bài viết khác vì tôi là người tiếp nhận của Huyền khi còn ở Đài để báo hi vọng cho dân chúng). Khó khăn vì chưa ai viết phân tích mà chỉ để trấn an chứ không đưa ra dữ kiện nào khác.

Khoảng 5 giờ chiều ngày 29/4, nhân viên Phó Tổng Trưởng đưa đến Đài báo thông cáo của văn phòng Tổng Trưởng Đào Tấn Văn Minh kêu gọi quân đội chấp hành sát bình tĩnh và tuyệt đối tránh những hành động như súng vào máy bay của địch minh, nhất là tránh những hành động có thể gây hi vọng lầm hay gây thất vọng cho dân chúng trong cơn hoảng loạn. Khoảng 7 giờ tối đồng nghiệp như các chuyên viên cũng đi đến để tặng quà. Xuống phòng Tin Tức, tôi yêu cầu Chó Bút ca đêm (bắt đầu từ 8 giờ tối) chép nên để tôi chép và hai biên tập viên. Những hôm còn rảnh mãi cho tôi giờ nghỉ nghiêm không vào nhà địch và đến 8 giờ sáng hôm sau mới đến ra khỏi Đài. Sau đó, có vài người lại quay trở lại với tôi.

Quá mệt mỏi, nên tôi ăn qua loa chút đồ ăn rồi CLB rồi lên phòng để nghỉ hình chấp nhân cá nhân cho vào một cái túi. Tôi đến ngắm mìn hình chụp cùng với đồng nghiệp Vũ Văn Giai thì một chiếc cát thu của quân Hải Lãng, Quân Trại vào năm 1969. Tôi không còn nhớ một sĩ quan nào đó trong Phòng Tâm Lý Chiến của Sư Đoàn 3 chụp và phóng lên tôi vào kẹp kẹp niêm ngày thành lập sư đoàn. Gần 36 năm qua rồi, ký ức đã phai nhòa chuyên, những tôi vẫn nhớ đến giây phút cuối cùng của tôi tại phòng làm việc mang đầy kẹp niêm. Tôi thích bức hình, và ngắm nó mãi bởi vì chiếc nón sắt mà tôi đội bị thùng một lo ngang thái đồng nghiệp, chiếc quần trên bị rách toác ngay dưới gối chân trái. Chiếc nón sắt này là của một người lính đã trở về, vắng ra trên bức ảnh giao thông hào ở Đông Hà. Mùa nóng đã làm chiếc nón hơi bị sét. Đến năm này, khi đi chuyên cùng với một đến với của Sư Đoàn 3 trong cuộc hành quân ở Đông Hà, tôi đã nhớ đến chiếc nón sắt này và dùng nó cho đến năm 1972 là năm mà tôi đã không còn rong ruổi đồng nghiệp thu thập một trở nên. Hình chụp đẹp và đầy tính nghệ thuật. Tháo bức hình ra khỏi khung và cuộn lại, tôi tính sẽ nhai xé để đưa vào nhà sáng hôm sau, rồi góp một phần theo các scripts phóng sự chiến trường mà tôi thích nhất, các bức hình tôi chụp tại San Clemente và Hoa Thịnh Đông cùng với các phóng viên Nguyễn Mạnh Tiến và Lê Thái Tuấn trong chuyên tháp tùng Tổng Trưởng Nguyễn Văn Thiệu đi xin viện trợ quốc tế cùng Tháng Tám năm 1973... cho tất cả vào trong một chiếc ba lô mà tôi đã mang theo đi các trở nên suốt 5 năm. Sau đó, ngắm nhìn trên chiếc ghế bành trong góc phòng làm việc, tôi chìm đắm vào giấc ngủ dù tiếng đồng nghiệp cũng trở về cùng với một m m suốt đêm trên đây.

Người tôi thấy ký ức đánh thức tôi dậy vào sáng 7 giờ sáng. Ánh ban mai lọt qua khung cửa mà

ngày khi tôi cho căn phòng tràn ngập bình minh. Tôi hỏi: “Có chuyện gì không?”. Anh đáp: “Êm quá, chúng tôi ngóng pháo kích Tân Sơn Nhứt rồi, không biết có chuyện gì đây. Ông xuống căng tin uống cà phê cho tỉnh. Phóng viên Lê Phú Bình chờ ông đi đấy”. Bình và tôi đã nói: “Tiêu rồi anh, bình nó vẫn thì Húc Môn và Phú Lâm”. Tôi hỏi: “Có uy tín đâu?”. Bình đáp “Ngoài phòng họ đang nhao lên. Trên đường về nhà tôi đây, em thấy dân chúng ngoài ô bắt đầu trốn vào Saigon. Bây giờ tính sao?”

Tôi gọi “bà”: “Tính mạng gì nữa. Ngồi chờ cho nó siết cổ thôi”. Bình lại hỏi: “Họ chết sao anh còn ở đây?”. Tôi nói: “Vì họ không có còn ở đây, thôi thôi”..

Cuộc di tản của Miền chúng tôi bắt đầu vào lúc tôi đang ngủ. Vũ Thành An bước vào CLB đã vội loan báo: “Xong rồi ông ơi”. Anh không hút thuốc lá, nhưng hôm ấy anh phì phèo điếu thuốc. Tôi nói đùa với anh: “Chuyện qua cũng là bài không tên cuộc cùng thôi”. Chúng tôi uống cà phê, ăn mì gói, hút thuốc đến khoảng 9 giờ 30 (sáng 30-4) vội vã đến phòng tin tức thì thấy ký túc xá họ đang cháy trên lầu xuống: “Ông ơi, văn phòng Tổng Thông tin xin các đồng chí sang thăm bằng hi vọng”. Vừa lúc ấy phóng viên Yon Tuyet vào đài. Cô đòi đi theo ký túc xá viên sang thu thanh nhưng tôi không cho. Tôi chỉ đến Lê Phú Bình và một ký túc xá viên là anh Hoàng sang Phòng Thông tin, sáng 7 đường Thông Nhứt, Tổng Thông tin Văn Minh và Nội Các chờ họ đi.

Bình thu thanh và mang vào Đài vài phút trước 10 giờ sáng và chuyện như của Tổng Thông tin: “Đuôi hàng rồi. Anh cho phát ngay, không cần hoàn chỉnh”. Tôi đưa cuốn băng cho Vũ Thành An. Nội dung cuốn băng chỉ dài chưa đầy 5 phút, trong đó Tổng Thông tin Văn Minh kêu gọi quân nhân, cảnh sát và các lực lượng bán quân sự “giữ vững trí, buông súng để bàn giao chính quyền trong vòng một giờ”. Bình hi vọng này do chính Tổng Thông tin Văn Minh đưa theo một script do chính ông viết trên một mảnh giấy nháp.

Nhưng cuốn băng chỉ phát được một lát vào lúc 10 giờ 15 phút sáng 30-4-1975. Lê Phú Bình vội vã ra khỏi đài thì Tổng thông tin Nguyễn Hữu Hạnh, Tổng thông tin Tham mưu Trưởng Quân Đới, và Tổng thông tin Tham mưu Trưởng thông tin ba trong vòng một ngày rời khỏi phòng Thông tin sang Đài Phát Thanh sau khi đã ghé qua Đài Truyền hình. Tôi đón ông về cùng. Tổng thông tin Hạnh nói ông sang tiếp nhận Đài để trao cho phía “cách mạng”. Còn đang nói chuyện với Tổng thông tin Hạnh thì một đoàn xe trở lại. Khi chiếc Mercedes đến ngừng ngoài, tôi thấy một người mặc quân phục tác chiến mũ uố cúa của bộ đội CS, súng lục cầm trong tay, tiếp theo là Tổng Thông tin Văn Minh, và một người khác cũng mặc quân phục mũ uố cúa, cũng súng lục cầm tay. Tổng Thông tin Văn Minh đi giữa hai người này, phía sau có nhiều cán binh mang AK-47. Rồi đến những chiếc xe jeep lùn khác của quân đội VNCH cũng đến đưa trước Đài phát thanh. Trên xe bước xuống là một đám thanh niên, thiếu nữ, trang phục dân sự nhưng trên tay cầm súng và người đi có đeo

băng đĩa. Tôi nhận ra ngay Lê Văn Nuôi, Huân h T n M m, Cao Th Qu H ng, Nguy n H u Thái, Tôn Th t L p, Tr n Long n, và Hà Huy Đ nh thì c m chi c máy quay phim, ký gi M Don Luce, m t phóng viên đeo th c a Đài BBC và m t ng i c a hãng thông t n AP, d ng nh là George Asper (lâu quá, không ch c ch n m), và hai thu hình viên c a phía C ng S n. Ông H nh yêu c u tôi lên phòng phát thanh tr c (h v n s có th b ph c kích?) Lên t i phòng phát thanh, T ng H nh yêu c u m c a phòng vi âm lúc đó đang đóng vì không ph i là gi đ c tin. Viên sĩ quan đi bên c nh T ng Th ng D ng Văn Minh n ti ng yêu c u m i ng i bình tĩnh, không đ c kháng c vì kháng c cũng vô ích. Ông ta nói: “T ng Th ng c a các ông đã b b t”, và quay l i đ y Big Minh vào phòng vi âm và nói: “Các anh thua r i, ph i tuyên b đ u hàng vô đi u ki n ch còn gì n a mà bàn giao”. Cu n băng th hai mà dân chúng mi n Nam đ c nghe t 11 gi ngày 30/4/1975 tr đi ch khác cu n băng đầu tiên đ i m “đ u hàng vô đi u ki n” thay vì “bàn giao chính quy n trong vòng tr t t”.

Sau đó tôi h i t ng H nh: “Tôi có th ra kh i đài đ c ch ?”. Ông H nh nói: “Anh hãy v nhà ng i đ i i nh c a y Ban Quân Qu n”. Tôi b c xu ng c u thang thì phóng viên Y n Tuy t t phòng làm vi c ch y ra. V a ra đ n c ng thì th y xe c a Thi u Tá Nguy n Văn Thăng do tài x Đ ng lái ch y vào. Trên xe có c v ông Thăng, ch c h không ki m đ c ch đi. Ông Thăng còn m c b đ b n túi b ng v i ka-khi vàng. Tôi nói: “H đ y ra t trên đó, Thi u tá còn vào đây làm gì, quay xe ra ngay đi”. Đ ng th y v y m c a xe và đ y v i tôi và Y n Tuy t lên, v t nhanh ra kh i c ng.

Ra đ n đ ng H ng Th p T , Đ ng quay l i h i: “Đi đâu ông?”. Tôi l c đ u và không nói gì n a, vì “phim” đã cháy th c s .